

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Бакалової Наталії Миколаївни

«Моделювання діяльності страхових компаній»,

яку подано на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук за спеціальністю

08.00.11 - математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці

1. Актуальність, мета та завдання дослідження

Сучасний страховий ринок характеризується високою динамічністю пов'язаною з чинниками які сприяють зародженню відносин між суб'єктами, що формують фінансові групи, глобалізацією та наявністю ринків фінансових послуг, ефективним потоком капіталу, правових норм, спрямованих на стандартизацію послуг на глобальному ринку та змінами у світовій економіці. Страхові компанії, що працюють за таких умов, змушені постійно адаптувати свою діяльність до мінливих потреб та очікувань. Для цих суб'єктів це також означає необхідність правильно націлити процес прийняття рішень та розробити систему управління в якій фінансовий менеджмент відіграє особливу роль.

З цієї причини цілі, прийняті страховими компаніями, як частина управління фінансами, реалізація яких полягає у формуванні конкретного та очікуваного фінансового стану, дуже важливі для побудови їх стратегій. Отже, діяльність, включаючи планування, контроль та аналіз витрат, повинна бути підпорядкована реалізації конкретної стратегії витрат, узгодженої з реалізацією цілей фінансового управління, прийнятних для страхової компанії.

Основні результати дисертаційної роботи отримані у межах виконання науково-дослідних робіт кафедри автоматизованих систем і моделювання в економіці Хмельницького національного університету і є частиною комплексної теми «Моделювання фінансово-економічної безпеки підприємницьких структур в стратегіях їх інноваційного розвитку» (номер державної реєстрації 0117U001170). Автором розроблено методичні засади

оцінювання і моделювання ризиків страхових компаній в контексті забезпечення їх фінансової безпеки.

Метою дисертаційної роботи є розробка теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання економіко-математичного апарату для моделювання розвитку страхових компаній. У відповідності зі сформульованою метою дослідження визначено та вирішено наступні завдання:

- досліджено особливості функціонування страхових компаній у фінансовій системі країни;
- проведено аналіз теоретичних підходів до управління ризиком в страхових компаніях;
- розроблено методичний підхід до використання оцінки впливу перестраховування на діяльність страхових компаній;
- виокремлено особливості використання динамічного фінансового аналізу для страхових компаній;
- розроблено систему критеріїв оцінки ефективності функціонування страхових компаній;
- побудовано модель впливу розвитку страхових компаній на економічне зростання країни;
- встановлено причинно-наслідковий взаємозв'язок між попитом на страхові послуги та нерівністю доходів населення.

2. Новизна наукових результатів, отриманих в дисертації

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розробці організаційно-економічних та методичних засад діяльності страхових компаній. Зокрема можна стверджувати, що у роботі Бакалової Н.М.:

- вдосконалено методичний підхід до оцінювання економічної спроможності страхової компанії, що дозволяє визначити її фінансовий стан, виявити слабкі місця, передбачити та згладжувати ефект від негативних явищ в екзогенному та ендогенному середовищах для елімінування негативних результатів діяльності та банкрутства;

- вдосконалено прогнозну модель оцінки взаємозв'язку між страхуванням та економічним зростанням на основі прямого впливу страхування на економічне зростання, яка на відміну від існуючих в емпіричному дослідженні дає змогу встановити, що такий вплив залежить від середовища функціонування страхової компанії;

- дістали подальшого розвитку теоретико-методичний підхід до використання директиви Європейського Союзу Solvency II у вітчизняній практиці, який на відміну від існуючого вимагає впровадження сучасних процедур управління ризиком.

- дістали подальшого розвитку модель попиту на страхові послуги, побудовану на основі розробленого механізму впливу страхування на економічне зростання, що дає змогу визначити основні джерела розвитку його потенціалу крізь призму страхування життя, приватних заощаджень, субституційних ефектів та інвестиційного середовища.

- дістали подальшого розвитку моделі поведінки ринку страхових послуг з врахування інтеракції, які на відміну від існуючих дають змогу оцінити вплив ендогенних чинників на величину розмірів і динаміку розвитку ринку;

- дістали подальшого розвитку методичний підхід до використання динамічного фінансового аналізу в страхуванні, який дозволяє проводити інтегрований, цілісний та кількісний аналіз чинників ризику та вивчати зв'язок між факторними ознаками, що дає можливість менеджменту страхових компаній вільно формувати стратегії розвитку, побудовані на результатах використання математичного апарату;

- дістали подальшого розвитку теоретичний концепт перестраховування з метою розкриття сутності поняття, тобто крім виокремлених управлінського, організаційно-правового та юридичного підходів нами запропоновано виокремити економічний та захисні, що дає змогу охарактеризувати сутність перестраховування та підкреслить його роль у забезпеченні ефективної діяльності страховика.

3. Ступінь обґрунтованості положень, висновків та пропозицій

Ознайомлення зі змістом дисертації та автореферату, основними опублікованими працями дозволяє зробити висновок, що основні положення, які визначають наукову новизну дисертації являють собою предмет для захисту. Одержані Н.М. Бакаловою нові наукові результати є наслідком оригінального наукового дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації сформульовані автором самостійно і відображають особистий внесок автора.

Отримані здобувачем результати дослідження ґрунтуються на вивченні передової світової та вітчизняної практики моделювання діяльності страхових компаній.

Для досягнення поставленої мети та вирішення задач у роботі використано широкий спектр загальних і спеціальних наукових методів, таких як: монографічного та теоретичного узагальнення – для обґрунтування інформаційного забезпечення дисертаційного дослідження; системного аналізу – для визначення основних чинників впливу розвитку страхового сектору на економічне зростання; регресійного аналізу – для визначення взаємозв'язків між попитом на страхові послуги та нерівністю доходів населення; імітаційного моделювання – для прогнозування діяльності страхових компаній.

Інформаційну основу дослідження сформували законодавчі акти України, статистичні матеріали Державної служби статистики України, Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг, довідково-інформаційні видання, дослідження та наукові публікації зарубіжних та вітчизняних авторів, матеріали науково-практичних конференцій та інформаційно-аналітичні матеріали дослідних установ, міністерств і відомств, підприємств, організацій.

4. Стиль викладення дисертації та автореферату

Дисертацію та автореферат дисертації, які подано до розгляду, характеризує науковий стиль та логічність викладання основних результатів дослідження. В дисертації аргументовано розкрито усі положення та

результати, що характеризують наукову новизну та практичну цінність і виносяться автором на захист.

Дисертація викладена грамотно, з дотриманням вимог, що висуваються до кандидатських дисертацій, вона є цілісною науковою працею. Назва дисертації повністю відповідає її змісту.

5. Відповідність автореферату змісту дисертації

Автореферат належним чином відображає зміст дисертації та її основні висновки. У авторефераті розкрито основні результати, отримані в процесі дослідження, ступінь новизни розробок та висновки.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам п. 13 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою КМУ №567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами та доповненнями). Суть викладених матеріалів в авторефераті та основні положення дисертації є ідентичним.

6. Оцінка публікацій

Основний зміст роботи опубліковано у 10 друкованих наукових працях загальним обсягом 4,56 друк. арк., з них особисто автора 3,92 друк. арк., серед яких: 2 статті – у зарубіжних виданнях, 4 статті у наукових фахових виданнях, 4 публікації – за матеріалами конференцій.

Кількість наукових статей, їх обсяг та авторський внесок відповідають вимогам п.14 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою КМУ №567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами та доповненнями).

Дисертація є самостійно виконаною та завершеною працею, містить нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують конкретне науково-практичне завдання, а саме – обґрунтування теоретичних і методичних підходів та розробку практичного інструментарію оцінювання стану та забезпечення економічної безпеки автотранспортних комплексів у регіонах України. Дисертаційна робота логічно структурована і дозволяє чітко

визначити як теоретичні і методичні напрацювання здобувача, так і практичну спрямованість окремих результатів проведених наукових досліджень.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам

За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, що встановлені до кандидатських дисертацій.

8. Теоретичне та практичне значення

З теоретичної точки зору цінність представляють наступні результати роботи:

– методичний підхід до оцінювання економічної спроможності страхової компанії, що дозволяє визначити її фінансовий стан, виявити слабкі місця, передбачити та згладжувати ефект від негативних явищ в екзогенному та ендогенному середовищах для елімінування негативних результатів діяльності та банкрутства;

– теоретико-методичний підхід до використання директиви Європейського Союзу Solvency II у вітчизняній практиці, який на відміну від існуючого вимагає впровадження сучасних процедур управління ризиком;

– методичний підхід до використання динамічного фінансового аналізу в страхуванні, який дозволяє проводити інтегрований, цілісний та кількісний аналіз чинників ризику та вивчати зв'язок між факторними ознаками, що дає можливість менеджменту страхових компаній вільно формувати стратегії розвитку, побудовані на результатах використання математичного апарату.

Прикладне значення одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовані науково-методичні підходи щодо моделювання діяльності страхових компаній можуть бути використані фінансовими структурами при проведенні інвестиційної політики. Методологічні положення та результати дисертації, зокрема, методичний підхід до комплексного оцінювання ефективності страхових компаній на основі методу багатомірного ранжування, впроваджений в процесі діяльності АТ «Страхова компанія «ARX» (Довідка № 23/21 від 27.01.2021 р.).

Теоретичні та методичні розробки дисертаційної роботи використані в навчальному процесі при викладанні курсів «Страхові послуги», «Інформаційні системи і технології у фінансово-кредитних установах» на відділенні фінансово-економічної та інформаційної діяльності КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» (Довідка № 9/02-07 від 01.02.2021 р.).

9. Зауваження до дисертації

1. Автором, під час аналізу тенденцій світового ринку страхування (Таблиця 1.3) приведено рейтинг країн за щільністю страхування. Про те, на нашу думку, було б доцільно більш повно охарактеризувати країни-лідери, що дозволило б визначити рушійні сили для розвитку страхового сектору у вітчизняній практиці.

2. Хоча автором в пункті 3.3 побудовано низку економетричних моделей, проте робота значно виграла б, якби дисертант не обмежувався лише українським страховим сектором а проаналізував страхову діяльність інших країн на основі своїх моделей, тим більше, що вони ґрунтуються на тих самих індикаторах, що використовуються більшістю країн світу.

3. В пункті 3.3 «Прогнозування впливу страхування на економічний розвиток України» варто було б логічну модель взаємозв'язків між окремими показниками доповнити кількісним аналізом та модельними розрахунками за допомогою яких можна обґрунтувати причинно-наслідкові зв'язки між ними.

4. При моделюванні взаємозв'язку між страхуванням та економічним зростанням (с. 142-143), потребує аргументації саме використання такого типу динамічних моделей.

5. При проведенні повного аналізу взаємозв'язку між страхуванням та економічним зростанням сектор страхування був апроксимований набором показників які складаються з двох груп (с. 145). На нашу думку варто було б обґрунтувати саме таку кластеризацію показників.

Загальний висновок по дисертації

Незважаючи на виявлені недоліки, перелічені зауваження та дискусійні положення представлена до захисту дисертаційна робота виконана на належному науковому та професійному рівні.

Робота є завершеною науковою працею, виконаною особисто її автором, містить науково-обґрунтовані теоретичні і практичні результати, характеризується продуманим планом викладу результатів проведених здобувачем досліджень.

Автореферат дисертації за своїм змістом відображає основні положення дисертаційної роботи.

За складом вирішених задач дисертація відповідає паспорту спеціальності 08.00.11.

На підставі проведеного аналізу вважаю, що подана до захисту дисертація «Моделювання діяльності страхових компаній» за змістом і оформленням відповідає вимогам п. 9, 11, 12 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами), а її автор – Бакалова Наталія Миколаївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри
економічної кібернетики та інформатики,
Західноукраїнського національного університету
д.е.н., професор

Л.М. Буяк

Підпис *Л.М. Буяк*
Завіряю:
НАЧАЛЬНИК
ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ *Л.М. Буяк*

Західноукраїнський національний
університет ім. Василя Стефанива
Інв. дор. № 03.04-30/1609
50 04 20 20